

УДК 347.79-044.922(477):340.1

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.37.201504>

С. С. Кузнєцов, канд. політ. наук
директор Навчального центру фахівців морського транспорту
вул. Канатна, 42, Одеса, 65014, Україна
e-mail: kuznetsov.ss72@gmail.com

МОРСЬКА ДОКТРИНА УКРАЇНИ: ВИМІР ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Зважаючи на значне оновлення наприкінці 2018 р. Морської доктрини на період до 2035 року та триваючу необхідність удосконалення діючого морського законодавства, у межах статті було досліджено та проаналізовано існуючі визначення понять «доктрина», «правова доктрина», «морська правова доктрина», «морська доктрина України». Теоретичне опрацювання цих понять у вітчизняній науці досі не проводилося, проте основою дослідження стали праці представників школи загальнотеоретичної юриспруденції, адміністративного та морського права. Парадигмою дослідження обрано вивчення змісту та співвідношення елементів понятійно-термінологічного ланцюжка: «пізнання – рівень пізнання – процес пізнання – об'єкт / предмет пізнання – кінцевий результат процесу пізнання – форми результатів пізнання – об'єктивізація (документування, оприлюднення, апробація) результатів пізнання – рівень та форми визнання (легітимації) результатів пізнання». У результаті проведеного дослідження було сформульовано авторські визначення понять «доктрина», «правова доктрина», «морська правова доктрина», «морська доктрина України» та означено грані їх співвідношення. Практична цінність здійсненого наукового пошуку має прояв у значному оновленні теоретичного базису морського законодавства України, слугує основою його подальших змін та конституювання галузі морського права.

Ключові слова: морське право, доктрина, правова доктрина, морська правова доктрина, морська доктрина України.

Постановка проблеми. Для загальнотеоретичної юриспруденції велике значення мають питання, що пов'язані з понятійно-категоріальним апаратом і термінологією. Тому, науковці-правники слушно зауважують про те, що від того, яке значення первісно закладається у поняття і зміст тих чи інших дефініцій, як їх розуміють і сприймають пізніше, залежить об'єктивність пізнання взагалі та суспільних явищ зокрема [1, с. 34]. Щодо термінів «доктрина» та «правова доктрина», які позначають відповідні поняття, то науковці відмічають існування багатоаспектності, багатоплановості підходів до їх визначення, змісту та сутнісних ознак. При цьому існуючі розбіжності у дефініціях, перш за все, зумовлені багатозначністю загальнонаукової категорії «доктрина» [2; 3, с. 12].

Слід зазначити, що дослідженню понять «доктрина» та «правова доктрина» було присвячено досить значну кількість досліджень і це, з одного боку, спрощує досягнення мети дослідження, а з другого – його ускладнює. Ю. Є. Полянський стверджує, що плюралізм розуміння загального поняття «доктрина» в суспільстві є багатоаспектним, звідси, на його думку, й відсутність більш-менш універсального уявлення про природу, зміст та прояви її різновиду – «правової доктрини» [4, с. 299]. Разом з цим, ані поняття «морська правова доктрина», ані поняття «морська доктрина України», ані співвідношення понять термінологічного ланцюжка «доктрина – правова доктрина – морська правова доктрина – морська доктрина України» з позицій загальнотеоретичної юриспруденції майже не досліджувалися і це визначає актуальність і практичне значення цього дослідження.

Метою статті є дослідження та аналіз існуючих визначень понять «доктрина», «правова доктрина», «морська правова доктрина», «морська доктрина України» та формулювання авторських визначень цих понять та їх співвідношення. Для досягнення мети дослідження враховано наукові здобутки українських та іноземних вчених, таких як: Т. В. Аверочкіна, С. В. Васильєв, Ю. В. Гаврюсов, С. В. Ківалов, М. В. Кармаліта, Ю.

М. Оборотов, В. С. Нерсесянс, Є. Ю. Полянський, І. В. Семеніхін, О. Ф. Скакун, П. М. Рабинович та ін., що становлять емпіричну базу дослідження.

Виклад основного матеріалу. Доктрина (від лат. *doctrina* – «вчення; навчання», утворено від *doctor* – «вчитель») – «вчення, теорія, система поглядів, принципи» [5, с. 105; 6, с. 314; 7, с. 180]; «учение, научная или философская теория» [8, с. 148]. Тут і далі в лапках наведено мовою оригіналу.

В енциклопедичній літературі термін «доктрина» визначається як: «учение, научная или философская теория, руководящий теоретический или политический принцип» [9, с. 404]; «вчення, теорія, нормативна формула, керівний принцип, сукупність поглядів» [10, с. 591; 11, с. 293], але «доктрина» – це систематизоване вчення, зв'язана концепція, сукупність принципів, на відміну від майже синонімічних йому термінів «вчення», «концепція», «теорія» [12, с. 181]. Л. О. Корчевна досліджує доктрину, як джерело права [13, с. 4-7; 14]. Таким чином, «доктрина» – це результат певного етапу наукового пізнання певного об'єкту дійсності, що був об'єктивованим (документованим і оприлюдненим), та дістав загального визнання (легітимації), як консолідованої панівної системи керівних концептуальних положень щодо визначення та вирішення питань розвитку (виникнення, трансформація, зникнення) об'єкту пізнання.

Щодо дослідження правової доктрини (як поняття, категорії, предметної галузі, феномену правової науки, центрального елемента правового простору країни, культурно-правовий феномен) маємо зробити висновок про те, що обираючи для дослідження певний предмет в межах загального об'єкту, дослідники обирають для дослідження певний прояв правової дійсності у певній сфері. Науковці-юристи роблять висновки про існування «загальної» правової доктрини, правових доктрин певних правових систем, «галузевих» правових доктрин (відповідно до галузей системи права), правових доктрин певних інститутів в межах певних галузей права та може включати, навіть взаємопротилежні позиції у сфері одного предмета правового регулювання. І.В. Семеніхін стверджує, що формування галузевих правових доктрин, як і відповідних галузей права, завжди обумовлене потребами правового регулювання у певній сфері суспільних відносин, отже – виникнення галузевої правової доктрини за часом передує формуванню відповідної галузі права [3, с. 76].

Представники галузевих юридичних наук, насамперед конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального з'ясовують природу і сутність правових доктрин, як правового вища та досліджують його в контексті вдосконалення чинних, а в окремих випадках – формування якісно оновлених галузевих правових доктрин [15, с. 80]. «Адміністративно-правова» доктрина. На підставі цієї доктрини створюються теоретичні засади впровадження адміністративних норм у правову дійсність, структуруються теорії, зокрема, адміністративно-правового моделювання і прогнозування [16, с. 9; 17, с. 27]. «Бюджетно-правова» доктрина. Має своїм предметом дослідження правового регулювання бюджетних відносин [18, с. 24-25]. «Конституційно-правова доктрина»: сукупність філософських і правових ідей, втілених у конституції та інших законодавчих актах, що визначають напрямок розвитку країни, суспільства, національної правової системи. На думку Ю. М. Тодики, введення до понятійного апарату конституційного права категорії «конституційно-правова доктрина» потребує дослідження співвідношення понять «конституційно-правова доктрина» і «конституційний принцип», а також чинників, що впливають на становлення, розвиток і занепад правових доктрин [19, с. 46; 20, с. 146; 21]. «Кримінально-правова доктрина» – сукупність знання, яке визначає принципи кримінального права, його предмет та метод, а також є ідеологічною основою для створення та забезпечення діяльності кримінально-правових інститутів [4, с. 311].

Відповідно до думки В. А. Трофименко у світі існує три основні правові доктрини: романо-германської правової, сім'я загального права, система пострадянського права; а також «регіональні» доктрини – це доктрина мусульманського права і ряд інших подібних їй [22, с. 85]. Мусульмансько-правова доктрина визначає зміст та ідейну спрямованість законодавства певних країн. Але за сучасних умов лише в окремих країнах

мусульманського права, де іслам проголошено офіційною релігією, правова доктрина (іджма) – спільна думка провідних ісламських правознавців з питань, не врегульованих у прямій формі священних текстів Корану та суні [23, с. 32]. На думку І. В. Семеніхіна було б хибним беззастережно відкидати всі надбання «радянської» правової доктрини [24, с. 6]. С. В. Вишневецька характеризує радянську доктрину як надбання юридичної думки, що виступає відносно сучасної доктрини «трудового права» України як історична основа його концепцій і понять [25, с. 44]. В. А. Трофименко висловлює думку про існування певних підвидів (рівнів) правової доктрини, під якими слід розуміти галузеві правові доктрини [22, с. 83].

Ю. Є. Полянський досліджує «судові доктрини» як спільний продукт науки та судової практики. Він робить висновок про те, що доктрини «нижчого» рівня стають складовими «єдиної» правової доктрини країни, отже можна казати про структурування правової доктрини – побудову її ієрархічної вертикалі, тобто можна виокремити певні «доктринальні рівні». На його думку найвищим рівнем слід вважати «загальну», чи «генеральну», чи «правову доктрину держави» (за визначенням І. В. Семеніхіна – «національна» правова доктрина, «вітчизняна» правова доктрина [24, с. 5, 12], що визначає єдині принципи та підходи, що є загальними для галузей системи права. Цей рівень існує на рівні права конкретної суспільно-політичної формації у певний період часу з тенденцією до змін у зв'язку з трансформацією державності, або відповідно до вимог, що створюються нагальними потребами розвитку (забезпечення економічних відносин, суспільного та науково-технічного розвитку та ін.). До неї входять усі знання, які відповідають загальним вимогам чинної теорії права, відображені у законодавстві та використовуються на практиці. Наступним рівнем в ієрархії є «галузеві» доктрини, кожна з яких відповідає певній галузі права та «обслуговується» власною системою наукового знання. Найнижчий рівень репрезентований «доктринами-концепціями» – доктринами у найвужчому сенсі розуміння цього поняття [4, с. 302, 304, 310-311].

І. В. Семеніхін вважає: в структурі правової доктрини можна виділити певні змістовно-функціональні компоненти; правова доктрина – це складне поліструктурне явище, що складається із взаємопов'язаних складових елементів – галузевих правових доктрин; правова доктрина має складну багаторівневу структуру, елементи кожного рівня якої відрізняються за рівнем абстрактності і мають різний ступень узагальнення, а між відповідними структурними елементами (рівнями) правової доктрини існує тісний взаємозв'язок. Це, по-перше, «часткова» правова доктрина – рівень галузевих доктринальних розробок, у яких ґрунтовно досліджуються певні галузі права: вивчається їх природа, особливості формування, тенденції розвитку; вдосконалюється понятійно-категоріальний апарат (як правило, виникнення галузевої правової доктрини за часом передує формуванню відповідної галузі права); розробляються доктрини підгалузей та інститутів права, а їх формування, обумовлене потребами правового регулювання у певній сфері суспільних відносин. По-друге, на основі систематизації галузевих доктринальних розробок, їх рефлексії та узагальнення формується «загальна» правова доктрина, положення якої сформульовані у абстрактній, найзагальнішій формі. Її стрижневим елементом є вчення про джерела права та тлумачення правових норм, яке розробляє й обґрунтовує їх певні юридико-пізнавальні форми, визначає співвідношення між ними та підходи (порядок) їх застосування [3, с. 72, 75; 23, с. 28-29].

На думку Г. В. Анісімової природно-правова та еколого-правова доктрини є складниками правової доктрини. Природно-правова доктрина являє собою загальноправове явище, загальноправову категорію вищого порядку. Це категорія інтегруюча, що виступає в ролі своєрідної моделі політико-правової реальності, правового регулювання, моральності, яка відображає потреби соціуму, оптимальне співвідношення приватних і публічних інтересів, сприяє гармонійній взаємодії природи та суспільства, збереженню безпечного довкілля, захисту життя та здоров'я населення. Еколого-правова доктрина – це галузева правова доктрина – це результат еколого-правових наукових досліджень, що

ґрунтується на міждисциплінарних підходах до науки екологічного права. Не ставлячи метою здійснити класифікацію правових доктрин, Г. В. Анісімова пропонує диференціювати їх за змістом на а) доктрину загальноправову юридичну, б) правову доктрину окремої галузі права, в) правову доктрину окремого правового інституту. Еколого-правова доктрина є різновидом галузевої правової доктрини [26, с. 9, 11, 15; 4, с. 299].

Користуючись доробками науковців-юристів, які було наведено вище, наведемо свою думку щодо використання ознаки «предмет пізнання» для визначення структури (класифікації) понять, що позначаються термінами з використанням словосполучення «правова доктрина».

«Доктрина» – це загальнонаукова категорія [26, с. 4]. Загальне розуміння поняття «доктрина» у сфері юридичного значення набуває свого специфічного прояву як права доктрина. Отже, «правова» доктрина – це узагальнююче «родове» поняття для сукупності понять, що об'єднані єдиною ознакою – «об'єкт пізнання» – державно-правова дійсність.

«Предметні» правові доктрини – це сукупність понять, що входять до поняття «правова» доктрина, як сукупність «підвидових» понять, що об'єднані єдиним об'єктом пізнання, але відокремлюються одна від одної ознакою «предмет пізнання». До складу цієї сукупності, як сукупності «підвидових» понять входять: 1) «загальнотеоретична» правова доктрина, що має своїм «предметом дослідження» пізнання проявів державно-правової дійсності маючи за мету найбільш узагальнене (теоретичне) їх дослідження; 2) «галузеві» правові доктрини, що пов'язані «предметом пізнання» з вже існуючими (визнаними) у системі права України галузями права, їх підгалузями та інститутами або міжгалузевими інститутами («внутрігалузеві», «міжгалузеві»); 3) «позагалузеві» правові доктрини, що мають свої окремі «предмети пізнання», які досі не пов'язані з відповідними галузями права. Звідси, «морська» правова доктрина – це предметна позагалузева правова доктрина, що має предметом пізнання прояви державно-правової дійсності у сфері морської діяльності, зокрема правове регулювання суспільних («особа – техніка», «особа – довкілля») та соціальних («особа – особа») відносин, які виникають у цій сфері. Адже за всіх часів держави, розташовані на морському або океанському узбережжі, визначали власну морську діяльність одним з головних пріоритетів внутрішньої та зовнішньої політики [27, с. 42], тому дослідженню питань її формування [28], трансформації [29] та впливу на діяльність державних органів [30] було присвячено численні праці науковців.

Слід звернути увагу на те, що науковці-правники пов'язують питання визнання правової доктрини із терміном «легітимація», наприклад: судова легітимація [31, с. 171]; легітимація доктрини в суспільній свідомості [26, с. 15]. Зазвичай процес легітимації пов'язують з державною владою в Україні [32] та досліджують поняття та характерні ознаки легітимації як процесу [33]. Отже, легітимація державної влади є процесом, за допомогою якого вона здобуває властивість легітимності, тобто суспільного визнання, що виражається в усвідомленні справедливості та законності змісту влади, відповідності її діяльності певним установкам та очікуванням суспільства [34, с. 9-10]. Наведене визначення цілком співпадає зі змістом ознаки «визнання» правової доктрини.

Слід зазначити, що правова доктрина може отримати визнання шляхом впровадження її (правової доктрини) положень в документах політичного характеру, нормативних актах, угодах, рішеннях органів державної влади та ін. [35, с. 14], отже вони визнаються державою офіційно в якості обов'язкових шляхом посилення на праці авторитетних знавців права, в нормативно-правових актах чи безпосередньо юридичною практикою в силу авторитетності доктринальних положень [36, с. 254].

Звідси, «морська доктрина України» – це «морська» правова доктрина, що була об'єктивована (документована, оприлюднена, апробована) у відповідній формі та дістала офіційного державного визнання в Україні, як консолідованої панівної системи керівних концептуальних положень щодо визначення та вирішення питань розвитку (ви-

никнення, трансформації, зникнення) проявів державно-правової дійсності у сфері морської діяльності, зокрема правового регулювання суспільних («особа – техніка», «особа – довкілля») та соціальних («особа – особа») відносин, які виникають у цій сфері.

Закріплення доктринальних положень на законодавчому рівні (чи відтворення доктринальних положень у змісті інших формальних джерел) хоча і свідчить про визнання практичної цінності правової доктрини на офіційному рівні, проте не означає набуття нею юридичної сили, загальної обов'язковості, тобто таке визнання не робить її формально-юридичним джерелом права. У цьому разі фактичним джерелом права, що буде використовуватися правозастосовними органами, стане закон чи судовий прецедент, а не правова доктрина (доктринальні праці тих чи інших учених як форма її об'єктивації) [23, с. 30].

Висновки і пропозиції. Вищезазначене дало підстави сформулювати наступні дефініції та визначити їх родово-видове співвідношення. «Доктрина» – загальнонаукова категорія – родове поняття для доктрин, що виступають у якості складових видових понять для категорії доктрина – результат певного етапу наукового пізнання певного об'єкту дійсності, що був об'єктивований (документований, оприлюднений, апробований), та дістав загального визнання (легітимації), як консолідована панівна система керівних концептуальних положень щодо визначення та вирішення питань розвитку (виникнення, трансформація, зникнення) об'єкту пізнання.

«Правова» доктрина – поняття правової науки – видове поняття по відношенню до загальнонаукової категорії «доктрина» – результат наукового пізнання, що був об'єктивований (документований, оприлюднений, апробований), та дістав загального визнання (легітимації), як консолідована панівна система керівних концептуальних положень щодо визначення та вирішення питань розвитку (виникнення, трансформації, зникнення) об'єкту пізнання – державно-правової дійсності.

«Предметні» правові доктрини – це сукупність понять, що входять до поняття «правова» доктрина, як сукупність «підвидових» понять, що об'єднані єдиним об'єктом пізнання, але відокремлюються одна від одної ознакою «предмет пізнання». До складу цієї сукупності, як сукупності «підвидових» понять входять: 1) «загальнотеоретична» правова доктрина, що має своїм «предметом дослідження» пізнання проявів державно-правової дійсності маючи за мету найбільш узагальнене (теоретичне) їх дослідження; 2) «галузеві» правові доктрини, що пов'язані «предметом пізнання» з вже існуючими (визнаними) у системі права України галузями права, їх підгалузями та інститутами або міжгалузевими інститутами («внутрігалузеві», «міжгалузеві»); 3) «позагалузеві» правові доктрини, що мають свої окремі «предмети пізнання», які досі не пов'язані з галузями права.

«Морська» правова доктрина – підвидове поняття по відношенню до видового поняття «правова» доктрина – предметна позагалузєва правова доктрина – результат наукового пізнання, що був об'єктивований (документований, оприлюднений, апробований) у певній формі, та дістав загального визнання (легітимації), як консолідована панівна система керівних концептуальних положень щодо визначення та вирішення питань розвитку (виникнення, трансформації, зникнення) проявів державно-правової дійсності у сфері морської діяльності, зокрема правове регулювання суспільних («особа – техніка», «особа – довкілля») та соціальних («особа – особа») відносин, які виникають у цій сфері (предмет пізнання в межах об'єкту пізнання – державно-правової дійсності).

«Морська доктрина України» – це «морська» правова доктрина, що була об'єктивована (документована, оприлюднена, апробована) у відповідній формі та дістала офіційного державного визнання в Україні, як консолідована панівна система керівних концептуальних положень щодо визначення та вирішення питань розвитку (виникнення, трансформації, зникнення) проявів державно-правової дійсності у сфері морської діяльності, зокрема правового регулювання суспільних («особа – техніка», «особа – довкілля») та соціальних («особа – особа») відносин, які виникають у цій сфері.

Список використаної літератури

1. Головкин О. М. Закон у системі права Російської імперії (термін, поняття, категорія). Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2009. № 3 (46). С. 34-42.
2. Мадаев Е. О. Доктрина в правовой системе Российской Федерации: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Мадаев Евгений Олегович. Москва: Нац. исслед. ун-т «Высш. шк. экономики», 2012. 254 с.
3. Семеніхін І. В. Правова доктрина: загальнотеоретичний аналіз. Харків: Юрайт, 2012. 88 с.
4. Полянський Ю. Є. Правова доктрина як базисна концепція права. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2015. Т. 17. С. 297-313.
5. Етимологічний словник української мови: в 7 т.. Редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. К.: Наук. думка, 1985. Т. 2. 572 с.
6. Великий глумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. Ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
7. Словник іншомовних слів. Уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. К.: Наук. думка, 2000. 680 с.
8. Ожегов С. И. Словарь русского языка: ок. 57000 слов. Под ред. чл.-корр. АН СССР Н. Ю. Шведовой. 18-е изд., стереотип. М.: Рус. яз., 1987. 797 с.
9. Советский энциклопедический словарь. Гл. ред. А. М. Прохоров; редкол.: А. А. Гусев и др. изд. 4-е. М.: Сов. энциклопедия, 1986. 1600 с.
10. Большая советская энциклопедия: в 30 т. – 3-е изд. Гл. ред. А. М. Прохоров. М.: Сов. энцикл., 1972. Т. 8. 592 с.
11. Тихомиров Л. В. Юридическая энциклопедия. М.: Изд-во М. Ю. Тихомирова, 2005. 697 с.
12. Философский энциклопедический словарь. Редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. 2-е изд. М.: Сов. энциклопедия, 1989. 815 с.
13. Корчевна Л. О. Доктрина як джерело права. Юридична Україна. 2004. № 11. С. 4-7.
14. Дервояд В. В. Доктрина (наука) в качестве источника права в Республике Беларусь: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве». Минск: Белорус. гос. ун-т., 2006. 21 с.
15. Васильченко О. П. Перспективи розвитку правової доктрини в системі джерел конституційного права. Науковий вісник Ужгородського університету. 2007. № 8. С. 80-82.
16. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України: доктринальні аспекти реформування. Право України. 1998. № 8. С. 8-11.
17. Авер'янов В. Б. Питання методології сучасної адміністративно-правової доктрини України (аналітичний досвід цікавого й корисного дослідження). Право України. 2005. № 1. С. 26-29.
18. Крохина Ю. А. Базисные категории бюджетного права: доктрина и реальность. Журнал российского права. 2002. № 2. С. 24-25.
19. Тодика Ю. М. Конституція і права доктрина. Вісник Академії правових наук України. 2000. № 1(20). С. 42-50.
20. Тодика Ю. М. Толкование Конституции и законов Украины: теория и практика. Х.: Факт, 2001. 328 с.
21. Сушинський О. І. Конституція України в аспекті конституційних доктрин. Зб. наук. пр. Львів. держ. ін-ту новіт. технологій та упр. ім. В'ячеслава Чорновола. Серія: Юрид. науки. 2007. Вип. 2. С. 114-126.
22. Трофименко В. А. Правова доктрина – основа формування правової системи країни. Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія права, політологія, соціологія. 2009. № 2. С. 85-95.
23. Семеніхін І. В. Правова доктрина: поняття, ознаки, структура. Проблеми законності. 2016. Вип. 132. С. 26-36.
24. Семеніхін І. В. Правова доктрина, наукова спільнота та влада: окремі питання співвідношення та взаємодії. Теорія і практика правознавства. 2016. Вип. 1(9). С. 1-14.
25. Вишновецька С. В. Доктрина трудового права. Ерліхівський зб. Юрид. ф-ту Чернівець. нац. ун-ту ім. Юрія Федьковича. 2002. Вип. 3. С. 37-45.
26. Анісімова Г. В. Інтеграція природно-правової доктрини до еколого-правової науки, доктрини, політики і законодавства: деякі аспекти. Теорія і практика правознавства. 2016. Вип. 1(9). С. 1-20.
27. Кузнецов С. С. Оновлена морська доктрина України: відповідь на загрози сучасній українській державності. Lex Portus. 2019. № 6 (20). С. 39-51. DOI: 10.26886/2524-101X.6.2019.3.
28. Буркинський Б. Формування морської доктрини України. Б. Буркинський, О. Котлубай, В. Степанов. Вісник Національної академії наук України. 2008. № 9. С. 6-11.
29. Ківалов С. В. Трансформація Морської доктрини України: концептуальні засади. Lex Portus. 2018. № 5. С. 7-26. DOI: 10.26886/2524-101X.5.2018.1.
30. Аверочкина Т. В. Морская доктрина Украины на период до 2015 года – основа административной юрисдикции государства в морских пространствах. Академический юридический журнал. 2014. № 2. С. 44-52.
31. Зозуля А. А. Доктрина в современном праве: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Зозуля Александр Александрович. СПб.: СПб Гум. ун-т профсоюзов 2006. 232 с.

32. Кузнецов С. С. Институційний і функціональний підходи до розуміння легітиматії влади. Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави: зб. статей V Всеукраїнської наук. конф. правників-початківців (Одеса, 12 – 13 квітня 2008 р.). Одеса; Львів, 2008. С. 16-18.
33. Кузнецов С. С. Поняття та характерні ознаки легітиматії як процесу. Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Київ, 2007. Вип. 38. С. 757-760.
34. Кузнецов С. С. Процес легітиматії державної влади в Україні в умовах сучасних демократичних трансформацій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси». Кузнецов Сергій Сергійович. О.: ОНЮА, 2008. 17 с.
35. Пряжина Т. Источники конституционной доктрины. Закон и право. 2003. № 11. С. 14-18.
36. Васильев А. А. Правовая доктрина как источник права: историко-теоретические вопросы: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Васильев Антон Александрович. Барнаул: АГУ, 2007. 192 с.

References

1. Holovko, O. M. (2009). Law in the system of law of the Russian Empire (term, concept, category). Bulletin of the Kharkiv National University of Internal Affairs, 3(46) [in Ukrainian].
2. Madaev, E. O. (2012). Doctrine in the legal system of the Russian Federation. Candidate thesis. Moscow: Nat. research. Univ. «High school of Economics» [in Russian].
3. Semenikhin, I. V. (2012). Legal Doctrine: A General Theoretical Analysis. Kharkiv: Yurait [in Ukrainian].
4. Polyansky, Yu. E. (2015). Legal doctrine as a basic concept of law. Scientific works of the National University «Odessa Law Academy», 17 [in Ukrainian].
5. Melnychuk O. S. (Ed.). (1985). The etymological dictionary of the Ukrainian language. (Vol. 2). Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
6. Busel, V. T. (Ed.). (2005). A great explanatory dictionary of modern Ukrainian. Kyiv; Irpin: Perun [in Ukrainian].
7. Morozov, S. M., & Shkaraputa, L. M. (2000). Dictionary of foreign words. Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
8. Ozhegov, S. I. (1987). Dictionary of the Russian language. Moscow: Rus. Yaz. [in Russian].
9. Prokhorov, A. M., & Gusev A. A. (Ed.). (1986). Soviet Encyclopedic Dictionary. Moscow: Sov. encyclopedia [in Russian].
10. Prokhorov, A. M. (Ed.). (1972). The Great Soviet Encyclopedia. (Vol. 8). Moscow: Sov. encyclopedia [in Russian].
11. Tikhomirov, L. V., & Tikhomirov, M. V. (2005). Legal Encyclopedia. Moscow: Publisher M.Yu. Tikhomirova [in Russian].
12. Averintsev, S. S., Arab-Ogly, E. A., & Ilyichev, L. F. (Ed.) et al. (1989). Philosophical Encyclopedic Dictionary. Moscow: Sov. encyclopedia [in Russian].
13. Korchevna, L. O. (2004). The Doctrine as a Source of Law. Legal Ukraine, 11 [in Ukrainian].
14. Dervoyed, V. V. (2006). Doctrine (Science) as a Source of Law in the Republic of Belarus. Extended abstract of candidate's thesis. Minsk: Belarus. state. Univ. [in Russian].
15. Vasylychenko, O. P. (2007). Prospects for the development of legal doctrine in the system of sources of constitutional law. Scientific Bulletin of Uzhgorod University, 8 [in Ukrainian].
16. Averyanov, V. B. (1998). Administrative Law of Ukraine: Doctrinal Aspects of Reformation. Law of Ukraine, 8 [in Ukrainian].
17. Averyanov, V. B. (2005). Questions of methodology of modern administrative-legal doctrine of Ukraine (analytical experience of interesting and useful research). Law of Ukraine, 1 [in Ukrainian].
18. Krokchina, Yu. A. (2002). Basic categories of budgetary law: doctrine and reality. Journal of Russian Law, 2. [in Russian].
19. Todyka, Yu. M. (2000). Constitution and Legal Doctrine. Bulletin of the Academy of Law Sciences of Ukraine, 1(20) [in Ukrainian].
20. Todyka, Yu. M. (2001). Interpretation of the Constitution and Laws of Ukraine: Theory and Practice. Kharkiv: Fact [in Ukrainian].
21. Sushinsky, O. I. (2007). The Constitution of Ukraine in the aspect of constitutional doctrines. Col. of scient. works шof Lviv st. Inst. of Advanced Technology and Management of Vyacheslav Chornovil. Series: Law science, 2 [in Ukrainian].
22. Trofimenko, V. A. (2009). Legal doctrine – the basis of the formation of the legal system of the country. Bulletin of the National Law Academy of Ukraine of Yaroslav the Wise. Series: Philosophy of Law, Political Science, Sociology, 2 [in Ukrainian].
23. Semenikhin, I. V. (2016). Legal doctrine: concepts, features, structure. Problems of legality, 132 [in Ukrainian].
24. Semenikhin, I. V. (2016). Legal doctrine, scientific community and power: separate issues of correlation and interaction. Theory and Practice of Law, 1(9) [in Ukrainian].
25. Vyshnovetska, S. V. (2002). The doctrine of labor law. Erlichivsky Collection of Law faculty of Chernivtsi. nat. univ. of Yuriy Fedkovich, 3 [in Ukrainian].

26. Anisimova, G. V. (2016). Integration of natural law doctrine into environmental science, doctrine, policy and legislation: some aspects. Theory and Practice of Law, 1(9) [in Ukrainian].
27. Kuznetsov, S. S. (2019). Updated Maritime doctrine of Ukraine: response to threats to modern Ukrainian statehood. Lex Portus, 6, 39-51. DOI: 10.26886 / 2524-101X.6.2019.3 [in Ukrainian].
28. Burkinsky, B., Kotlubay, O., & Stepanov, V. (2008). Formation of the marine doctrine of Ukraine. Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine, 9 [in Ukrainian].
29. Kivalov, S. V. (2018). Transformation of the Maritime doctrine of Ukraine: conceptual bases. Lex Portus, 5. DOI: 10.26886 / 2524-101X.5.2018.1 [in Ukrainian].
30. Averochkina, T. V. (2014). Maritime Doctrine of Ukraine for the period until 2015 – the basis of the administrative jurisdiction of the state in marine spaces. Academic Law Journal, 2 [in Russian].
31. Zozulya, A. A. (2006). The doctrine in modern law. Candidate's thesis. SPb.: SPb Gum. University of Trade Unions [in Russian].
32. Kuznetsov, S. S. (2008). Institutional and functional approaches to understanding the legitimation of power. Actual problems of theory and history of human rights, rights and powers: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific conference (pp. 16-18). Odessa; Lviv [in Ukrainian].
33. Kuznetsov, S. S. (2007). Concepts and characteristics of legitimation as a process. Power & Law, 38, 757-760 [in Ukrainian].
34. Kuznetsov, S. S. (2008). The Process authorities legitimacy in Ukraine in condition of modern democratic transformations. Extended abstract of candidate's thesis. Odessa: ONLA [in Ukrainian].
35. Pryakhina, T. (2003). Sources of constitutional doctrine. Law and Legislation, 11 [in Russian].
36. Vasiliev, A. A. (2007). Legal doctrine as a source of law: historical and theoretical issues. Candidate's thesis. Barnaul: ASU [in Russian].

Стаття надійшла 15.04.2020 р.

С. С. Кузнецов, канд. полит. наук
директор Учебного центра специалистов морского транспорта
ул. Канатная, 42, Одесса, 65014, Украина
e-mail: kuznetsov.ss72@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8607-6414>

МОРСКАЯ ДОКТРИНА УКРАИНЫ: ИЗМЕРЕНИЕ ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКОЙ ЮРИСПРУДЕНЦИИ

Резюме

Учитывая значительное обновление в конце 2018 года Морской доктрины Украины на период до 2035 года и продолжающуюся необходимость совершенствования действующего морского законодательства, в рамках статьи были исследованы и проанализированы существующие определения понятий «доктрина», «правовая доктрина», «морская правовая доктрина», «морская доктрина Украины». Теоретический базис данной статьи сформировали исследования в области общетеоретической юриспруденции, административного и морского права. Парадигмой исследования избрано изучение содержания и соотношения элементов понятийно-терминологической цепочки: «познание – уровень познания – процесс познания – объект / предмет познания – конечный результат процесса познания – формы результатов познания – объективизация (документирование, обнародование, апробация) результатов познания – уровень и формы признания (легитимации) результатов познания». В результате проведенного исследования были сформулированы авторские определения понятий «доктрина», «правовая доктрина», «морская правовая доктрина», «морская доктрина Украины» и отмечены грани их соотношения. Практическая ценность проведенного научного поиска проявляется в значительном обновлении теоретического базиса морского законодательства Украины, служит основой его дальнейших изменений и конституирования отрасли морского права.

Ключевые слова: морское право, доктрина, правовая доктрина, морская правовая доктрина, морская доктрина Украины.

S. S. Kuznietsov, PhD in Political Sciences
Director of the Center for Maritime Transport Specialists Training
Kanatna Street, 42, Odesa, 65014, Ukraine
e-mail: kuznetsov.ss72@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8607-6414>

MARITIME DOCTRINE OF UKRAINE: A MEASURE OF GENERAL JURISPRUDENCE

Summary

Considering the significant update at the end of 2018 of the Maritime Doctrine for the period up to 2035 and the continuing need to improve existing maritime legislation, in the article it has been explored and analyzed the existing definitions of the concepts of “doctrine”, “legal doctrine”, “maritime legal doctrine”, “maritime doctrine of Ukraine”. The methodological basis of the study was constituted by the methods of analysis and synthesis. Those methods made it possible to define the concepts of “doctrine”, “legal doctrine”, “maritime legal doctrine” and “maritime doctrine of Ukraine” because of the features that unite and separate them. The analysis of the terminological chain “doctrine – legal doctrine – maritime legal doctrine – maritime doctrine of Ukraine” was carried out using the methodological movement “from general to partial”. As the paradigm of the study, the study of the content and correlation of elements of the conceptual and terminological chain was chosen: “the cognition – the level of cognition – the process of cognition – the object / subject of cognition – the end result of the process of cognition – the forms of results of cognition – the objectification (documentation, publication, testing) results of cognition – the level and forms of recognition (legitimation) of the results of cognition. As a result of the research, the author’s definitions of these concepts were formulated and the boundaries of their relation were defined. In particular, it was noted that the “maritime doctrine of Ukraine” is a “maritime” legal doctrine that was objectified (documented, promulgated, tested) in the appropriate form and received official state recognition in Ukraine, as a consolidated dominant system of governing conceptual provisions on identification and resolution of issues of development (occurrence, transformation, disappearance) of manifestations of state-legal reality in the field of maritime activity, in particular the legal regulation of public (“person – technology”, “person – environment”) and social (“person – person”) relations arising in this sphere. The practical value of the scientific search is manifested in the continued formation of the theoretical basis of the maritime legislation of Ukraine, serves as the basis for its further changes, the constitution of the maritime branch of law.

Keywords: maritime law, doctrine, legal doctrine, maritime legal doctrine, maritime doctrine of Ukraine.